

Fra skyggekrig til folkedrab. En anmeldelse

 www.eftertryk.dk/2025/09/27/fra-skyggekrig-til-folkedrab-en-anmeldelse/

27. september 2025

Boganmeldelse: Odd Karsten Tveit trækker trådene fra Mossads hemmelige krig til det igangværende folkemord i Gaza. En fortælling om likvideringer, statsterror og ofre, der sjældent bliver hørt.

Af Birgitte Rahbek

I 2023 udgav den norske journalist og forfatter Odd Karsten Tveit bogen *Palestina: Israels Ran, Vårt Svik*. For en måned siden fulgte *I Mossads Blodspor: Fra Skyggekrig til Folkemord*, endnu et værk på over 400 sider, og en imponerende præstation. Begge bøger har ligget højt og længe på de norske bestsellerlister. Selvom det er den sidste bog, som denne anmeldelse skal handle om, kan jeg ikke lade være med at citere fra de sidste sider i den førstnævnte bog, som vel at mærke er skrevet før 7. oktober 2023, men som alligevel i dag antager næsten profetisk karakter. Tveit citerer den tysk-jødiske teoretiker, Eduard Bernstein, som for mange år siden (han døde i 1932) skrev: "Zionisme er en slags rus. Den virker som en epidemi. Den kan og vil antagelig også gå bort som en. Men ikke over natten." I samme ånd citeres den tidligere formand for Knesset, Avraham Burg, for at "der er en reel chance for at dagens israelere bliver den sidste zionistiske generation". Bogen slutter med et citat af Tveits ven, historikeren Albert Aghazarian, der vender Ben-Gurions udsagn "I Israel må du tro på mirakler for at være realist" til "Den som ikke tror på mirakler i Palæstina, er heller ingen realist". Det kan unægteligt være svært i disse dage, men så meget desto vigtigere er det at gøre netop dét.

Ligesom Karsten Tveit har jeg tidligere læst Ronen Bergmans store bog om Mossad *Rise and Kill First* fra 2018. Men i modsætning til Bergmans slet skjulte beundring for Mossad blottægger Tveit først og fremmest Mossads dræbende kynisme.

Bogen er delt op i tre dele, hvor den første har titlen *Jagten på den røde prins*, den anden har overskriften *Dræb nummer ét*, og den tredje *Vejen mod et folkemord*.

Første del læses som en thriller, hvor man følger den unge og kønne sydafrikanske Sylvia Rafael, datter af en jødisk far og en kristen mor, som havde forladt Sydafrika og en voldelig kæreste og nu var på udkig efter eventyr først i en kibbutz og senere i Tel Aviv, hvor hun en aften i 1962 blev ringet op af en hende ukendt person, der indbød hende til en jobsamtale i, hvad der skulle vise sig at være Mossad. Sylvia bestod optagelsesprøven til Mossad, som gik ud på at kunne læse kort, analysere luftfotos, huske ordrer i detaljer, lære kampteknik og undgå at blive sporet. Dernæst skulle hun øve sig i at spille skuespil, dvs. troværdigt at kunne udgive sig for at være en anden: fx Patricia Roxborough fra Canada, som blev hendes nye identitet. Men inden hun tog den på sig, skulle hun lære at dræbe.

Øverst på listen som mål for den færdighed stod palæstinenser Ali Hassan Salameh, senere benævnt den røde prins. Han var en af grundlæggerne af Yassir Arafats parti Fatah, var gift med en smuk kvinde, som senere blev suppleret af en endnu kønnere og yngre, den 24-årige libanesiske Georgina Rizk, Miss World i 1971. De mødtes under den libanesiske borgerkrig, og denne alliance gjorde det ikke just nemmere for Ali Hassan at leve et liv i det skjulte.

Men tilbage til årsagen til, at Ali Hassan Salameh var et efterstræbt mål for Mossad: Under de olympiske lege i München i 1972 angreb en gruppe palæstinensiske guerillaer fra Fatahs militante gren Sorte September de israelske sportsfolks kvarter i den olympiske by og tog dem som gidsler. Det hele endte ulykkeligt; alle de israelske sportsfolk blev dræbt, da tyskerne prøvede at befri dem, og tre af de otte palæstinensere overlevede og overgav sig. Dagen efter kunne Sylvia/Patricia læse i avisen, at hovedmanden bag aktionen var Ali Hassan, som derefter kom til at stå øverst på Mossads hitliste.

Før de nåede så langt, skulle de hårdslående agenter lige forbi en katastrofe i Lillehammer. Ældre læsere kan måske huske, at Mossad i sommeren 1973 skød og dræbte den norskgitte marokkanske tjener, Ahmed Bouchikhi, i den norske provinsby Lillehammer. Mordet er tragisk, men det mest interessante i historien er Tveits minutiøse og spændende gennemgang af, hvordan de norske myndigheder reagerede, da det blev klart, at det var den israelske efterretningstjeneste, der stod bag mordet.

Dansk-israeleren Dan Ærbel var en del af det større Mossadteam, der havde været involveret i mordet, og han havde det meget skidt med at være lukket inde, hvorfor han afslørede hele teamets identiteter. Ærbel havde tydeligvis behov for at lette sit hjerte, nu han var i gang og kunne da også fortælle politibetjenten Ravlo, at han som led i sit

arbejde for Mossad havde været involveret i smuglingen af 200 ton koncentreret uran til det israelske atomanlæg i Negev. Men hverken Ravlo eller hans chefer forstod rækkevidden af denne betroelse og skrev på sit notat om dette 'skal ikke i sagen'.

Det kom ikke de norske politikere tilpas, at de havde fanget en håndfuld Mossadagenter, selve drabsmændene var sluppet ud af landet, men de øvrige blev behandlet med fløjlshandsker og fik milde straffe; af hensyn til det gode forhold til Israel foregik store dele af retssagen for lukkede døre, og udenrigsminister Knut Frydenlund beklagede tilmed over for Israels ambassadør og sagde, at han ikke håbede, at sagen ville skade forholdet mellem de to lande.

I fængslet blev Sylvia behandlet som en dronning. Hvis hun klagede over noget, kom der påtaler fra udenrigsministeriet og klager fra den israelske ambassade; hun fik også udgang oftere end andre fanger og fik ofte besøg af sin forsvarer, højesteretsadvokat Annæus Schjødt, som hun senere blev gift med. Efter et par år, og samtidig med Knut Frydenlunds officielle besøg i Israel, var alle blevet løsladt, de fleste efter kun at have sonet en tredjedel af deres straf.

Beskrivelsen af hele denne (rets)sag er stærkt underholdende, og Tveit skåner ikke sit eget lands ynkelige optræden.

Inden mordet i Lillehammer havde Mossad dræbt tre fremtrædende medlemmer af PLO i Beirut, advokaten Youssef Najjar, ingeniøren Kamal Adwan og talsmanden og digteren Kamal Nasser. Ingen af dem havde haft noget med München-angrebet at gøre, men det passer ind i det israelske terrormønster at dræbe veluddannede og fredssøgende palæstinensere. Vesttysklands daværende ambassadør i Libanon mente, at israelerne havde dræbt tre af PLO's mest rationelle og respektable medlemmer, og aviserne skrev, at de var blevet dræbt for at standse en mulig 'fredsproces'. Det tredobbelte drab plus en hustru og en nabo blev udført efter alle teaterkunstens regler med den senere premierminister Ehud Barak i rollen som morder iført kvindeklæder, paryk og makeup. Ikke underligt, at den ene agent skrev til den anden: "det var et flot show i går aftes. Godt gjort!"

Men som sagt var det ikke den røde prins, de havde fået ram på i Norge, så jagten på ham gik videre og nu i – det i mellemtiden borgerkrigsramte – Libanon.

Hvis man tror, at agentverdenen er sort/hvid, må man tro om igen eller bedre endnu læse Tveits bog, hvor det fremgår, at der er officielle og uofficielle tråde mellem fx CIA og den palæstinensiske modstandsbevægelse, herunder også Abu Hassan, som nægtede at modtage penge fra CIA, men mente at det var nyttigt for amerikanerne at få informationer andre steder fra end Tel Aviv. Lige så interessant er det at læse om Abu Hassans venskab med en af de libanesiske højrefløjspolitikere og militsledere, falangisten Bashir Gemayel, som havde tætte bånd til Israel, og som derfor flere gange kunne advare Abu Hassan om, at Mossad var ude efter ham. Kort før han blev myrdet, fik han besked fra Gemayel "Vogt dig! Mossad er på jagt!" Men Abu Hassan nægtede at tage de nødvendige forholdsregler, og den 22. januar 1979 blev han dræbt af en bilbombe.

Samme år flytter forfatteren til Beirut som NRK's faste Mellemøstenkorrespondent, og her kan han på egen hånd følge den libanesiske borgerkrig, og ikke mindst da Israel den 5. juni 1982 invaderer landet. Han er også vidne til, at de palæstinensiske guerillasoldater forlader Beirut med Arafat i spidsen. Israel havde satset på, at de kunne få deres mand, Bashir Gemayel, valgt til ny præsident i Libanon og derigennem sikre sig en lydig nabo. Men den syriske efterretningstjeneste ville det anderledes. De vidste, at Gemayel hver torsdag mødtes med sine nærmeste medarbejdere samme sted og på samme tidspunkt. Ovenover den lejlighed boede søsteren til en mand, der arbejdede for den syriske efterretningstjeneste, og han fik søsteren ud af lejligheden og anbragte sprængstoffer i en kuffert, der kl. 16.10 den 14. september 1982 eksploderede og sendte Gemayel og hans medarbejdere i døden.

Hermed mistede Israel sin nære allierede, hvis mål havde været at ødelægge alle de palæstinensiske flygtningelejre i Beirut, sætte palæstinenserne ind i store airconditionerede busser og sende dem over grænsen til Syrien og i stedet bygge en zoologisk have, hvor lejrene tidligere havde ligget.

Den israelske forsvarsminister Ariel Sharon måtte nu revurdere, men han var sikker på, at falangisterne nok skulle vide at svare igen, og et par dage senere meddelte den israelske hær, at de havde kontrol med "alle nøglepunkter i Beirut. Flygtningelejrene Sabra og Shatila, som gemmer terrorister, er omringet og lukket."

Da det blev mørkt, gik flere hundrede falangistsoldater ind i de to lejre og indledte myrderierne på kvinder, børn og gamle (de fleste unge mænd havde jo forladt landet). Israelerne bevogtede indgangene og lyste området op, så falangisterne kunne myrde i fred og ro. Da massakren var slut, kom Karsten Tveit sammen med en brite og to amerikanere ind i lejren, hvorfra han rapporterede live til NRK, kun afbrudt af at han skulle kaste op på grund af synet af halshuggede børn, kvinder med afrevne skørter og spredte ben og unge piger og spædbørn kastet oven på dynger af skrot, foruden unge mænd linet op ad muren og skudt i ryggen.

Mens Arafat endnu befandt sig i Beirut under borgerkrigen, havde israelerne gang på gang forsøgt at dræbe ham, men som en kat med mange liv undslap han hver gang mirakuløst. Efter afrejsen fra Beirut stod han stadig højt på Mossads dødsliste, men først længe efter at han på grund af Osloaftalen var kommet til Palæstina og havde fået hovedkvarter i Ramallah lykkedes det efter sigende at dræbe ham med gift. Det er aldrig blevet 100 procent bevist, men det antages af de fleste.

Men inden sin død havde han måttet lægge mange af sine nærmeste i graven, det gjaldt blandt andre Khalil Wazir, kendt som Abu Jihad, som blev dræbt af Mossad-agenter i sit eksil i Tunesien den 13. april 1988 kort tid efter udbruddet af Den første Intifada. Han blev dræbt i sit hjem for øjnene af sin kone.

Knap et halvt år før dette mord var endnu en palæstinensisk organisation blevet dannet, den palæstinensiske gren af Det Muslimske Broderskab, Hamas. De lagde ud i 1988 med et ganske tåbeligt – og antisemitisk – charter efter sigende forfattet af én mand, men det

blev ikke revideret før i 2017. Hamas stod også bag flere terrorbombninger mod civile israelere i kølvandet på den israelske læge og terrorist Baruch Goldsteins massedrab i Ibrahimi-moskeen i Hebron. Men i september 1997 overbragte den jordanske kong Hussein et brev til Mossads stationschef på den israelske ambassade i Amman; brevet var fra Hamas og indeholdt et forslag om en 30 år lang våbenhvile. Tre dage senere kom svaret fra Netanyahu i form af et mordforsøg på lederen af Hamas' politiske afdeling, Khalid Meshal. På gaden i Amman sprøjtede en Mossadagent gift i øret på Meshal. Hans chauffør så gerningsmanden og satte efter ham og fik fat på ham og en hjælper, mens tre andre løb ind på den israelske ambassade. Meshal blev bragt på hospitalet, og da kong Hussein hørte om det, blev han rasende og kontaktede først uden held israelerne med hvem han havde en fredsaftale. Derefter fik han den amerikanske præsident Bill Clinton til at gå ind i sagen og få udleveret navnet på den anvendte gift, så man kunne indsprøje en modgift.

For at undgå endnu en pinagtig retssag i udlandet tilbød Netanyahu kongen at løslade grundlæggeren af Hamas, den lamme Ahmed Yassin. Han blev sendt til Gaza, hvor han blev hyldet, men syv år senere blev han og ni andre dræbt af et israelsk missil, da han blev trillet ud efter morgenbønnen i moskéen.

Israelerne har heller ikke glemt Meshal. Han var et af målene for det israelske angreb på Doha den 9. september 2025 ved 16-tiden, hvor han og andre medlemmer af en delegation, der skulle forhandle en våbenhvileaftale, var samlet til møde. Men altså ikke lige dér, hvor missilerne ramte.

Tredje del af bogen handler om vejen mod et folkemord og tager sin begyndelse med Sharons evakuering af de israelske bosættelser i Gaza, videre over det palæstinensiske valg i 2006, der til alles overraskelse blev vundet af Hamas. Vinderne var selv overraskede og ønskede at dele magten med de andre palæstinensiske kræfter og fik da også dannet en samlingsregering, som imidlertid blev boykottet af både Israel, USA og EU, til trods for at internationale observatører havde erklæret valget for fair og frit.

Da der ikke var nogen at forhandle med, gik Hamas i gang med at udbygge tunnelsystemet under Gaza, dels ind i Israel og dels til smugling af varer ind i Egypten. Tveit gør opmærksom på, at det ikke er noget Hamas selv har fundet på: "Indbyggerne havde flere tusinde år tidligere gravet tunneller og forsvarsanlæg i det bløde sand. Da Alexander den Store angreb Gaza godt tre hundrede år før vor tidsregning, forsvarede filistrene – palæstinenserne – sig fra disse tunneller og gik til modangreb".

Efter at Hamas i sommeren 2007 havde smidt Fatah ud af området, indførte Israel en blokade, som blev yderligere strammet året efter; det førte til udbredt fattigdom i området. Den i dag så fredselskende Ehud Olmert holdt sig ikke tilbage, da han var premierminister i Israel: Den 27. december 2008 sendte det israelske militær en laserstyret raket ind i en flok unge politikadetter i Gaza by, der netop skulle modtage deres eksamensbevis. 40 af dem kom aldrig videre i livet, og det samme gjaldt cirka 200 andre, herunder mange børn, der blev ramt af kampfly på politistationer, offentlige bygninger og tætbebyggede områder. Senere fulgte et missil i en stor moské.

Krigen 2008/09 dræbte godt 1400 palæstinensere, de fleste kvinder og børn, hvoraf nogle var blevet forbrændt med hvidt fosfor.

I 2009 var Benjamin Netanyahu kommet tilbage til magten, og han var ikke begejstret for den amerikanske præsident Barack Obamas kritik af de israelske bosættelser, så da Obama nærmede sig genvalg, fik Netanyahu en af Obamas store bidragsydere til at formane ham om, at "hvis du bliver ved med at tale om besættelsen, vil cirka ti millioner dollar i bidrag til den kommende genvalgskampagne forsvinde". Det hjalp. Da Obama i september 2011 talte i FN, sagde han ikke et ord om Israels besættelse eller bosættelser.

I 2014 fulgte endnu en israelsk krig i Gaza, 'at slå græsset' var den israelske betegnelse for disse regelmæssige krige. Samme år døde Shimon Peres, som verden altid havde hyldet som en fredens mand, til trods for, at han var en høg, som med Tveits ord havde stået i spidsen for at opbygge apartheidstaten Israel.

Palæstinenserne har ligesiden 1948, hovedsageligt med fredelige midler, forsøgt at opnå et minimum af menneskerettigheder, men er hver gang blevet mødt med rå vold. Det skete også, da en folkelig bevægelse i 2018 indledte The Great March of Return, hvor de i titusindvis gik mod den israelske afspærring af Gazastriben for at demonstrere deres ønske om at vende tilbage til de landsbyer, hvoraf mange lå lige på den anden side. Også de blev mødt af snigskytter og tåregas.

Mossad arbejder ikke i Gaza eller på Vestbredden, det står Shin Bet og den militære efterretningstjeneste AMAN for, men samtidig med krigen i Gaza fortsætter Mossad sine likvideringer af palæstinensere rundt omkring i verden, fx i Kuala Lumpur og Dubai og senest – med mordet på Ismail Haniyeh – i Teheran i 2024. Endelig blev Mossad også brugt til at true dommerne i Den Internationale Straffedomstol, som var begyndt at undersøge israelske krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden. Lederen af Mossad, Yossi Cohen, truede direkte hovedanklageren Fatou Bensouda således: "Du bør ikke gå ind i ting som kan kompromittere din sikkerhed eller din families sikkerhed." Hun lod sig ikke true og var vidende om, at Mossad i næsten ti år havde ført en skjult krig imod domstolen og dens ansatte for at forhindre, at deres soldater og officerer skulle blive retsforfulgt.

Ifølge Karsten Tveit har lederne af Hamas gang på gang tilbudt Israel at indgå langvarige våbenhviler, senest under covid-pandemien i 2021, hvor de tilbød at stoppe alle angreb, hvis Israel gjorde det samme. Men på samme måde som Netanyahu og hans folk har brug for Hamas for at splitte den palæstinensiske modstandsbevægelse, har de brug for Hamas som en ydre fjende for at holde sammen på det meget splittede israelske folk.

Tilbuddet i 2021 blev besvaret med et storstilet angreb på Gaza, hvor man for første gang tog kunstig intelligens i brug til at udføre massedrab. En efterretningsofficer forklarede fordelene på denne måde: "Tidligere ville en operatør udvælge 50 bombemål om året. Nu kan denne AI-maskine finde 100 mål på én dag". Det betyder så også, at mange uskyldige bliver dræbt. Krigen i 2021 varede i 11 dage.

Det var formentlig også et angreb i den størrelsesorden, Hamas havde regnet med ville blive svaret på deres voldsomme angreb ind i Israel den 7. oktober 2023. Det, Hamas åbenbart ikke havde forstået, var, at endelig havde Israel nu fået det påskud, de havde brug for til at føre den længe planlagte udrensning af Gaza ud i livet. Det er endnu for tidligt at sige med sikkerhed, hvem der narrede hvem den 7. oktober. Var det Hamas der totalt overrumplede israelerne og tog deres forsvar på sengen og derefter brasede videre ind i kibbutzer og musikfestival med store menneskelige tragedier til følge. Eller var det IDF, der trods talrige advarsler – såvel et år inden som i timerne op til – lod det ske for at kunne gennemføre planen i skuffen?

Uanset hvilken version der er den rigtige – og Karsten Tveit fremsætter ikke disse spekulationer – er resultatet en hidtil uset katastrofe af et omfang, som ikke er set noget steder på noget tidspunkt i historien. Et folkemord, der udspiller sig for øjnene af hele verden, som nøjes med verbale protester samtidig med, at de og vi sender våben til krigsmagten.

Når hans bøger er så interessante og elementært spændende, er det, fordi han formår at levendegøre sit stof med anekdoter fra bøger eller fra sit eget liv som korrespondent i Mellemøsten med skarpe analyser tilsat historisk viden og en aldrig svigtende menneskelig empati for ofrene. Tveits bog er fuld af eksempler på IDF's uhørte brutalitet, for så vidt også i forhold til deres egne i form af Hannibal-direktivet, ifølge hvilket man hellere må dræbe sine egne end lade dem blive taget til fange. Til trods for at næsten alle de israelske gidsler er kommet fri gennem forhandling, brød Israel den afgørende våbenhvile i marts og har ikke siden villet indgå nogen form for aftale med Hamas. Imens sulter og dør gidslerne ligesom alle andre i Gaza.

Odd Karsten Tveit er en fremragende iagttager, analytiker og forfatter og er ikke bange for at kalde tingene ved deres rette navn. Når hans bøger er så interessante og elementært spændende, er det, fordi han formår at levendegøre sit stof med anekdoter fra bøger eller fra sit eget liv som korrespondent i Mellemøsten med skarpe analyser tilsat historisk viden og en aldrig svigtende menneskelig empati for ofrene. Dertil kommer at han også har medtaget gribende digte fra Gaza. Han fortæller i bogen, at det er hårdt at skrive om alle de grusomheder, men at han netop har fundet lindring i lyrik. Selv har jeg fundet lindring i mit arbejde med oversættelse af Ilan Pappes næste bog *Israel på kanten*, den har kørt som et parallelt optimistisk spor ved siden af mediernes beretninger om de daglige grusomheder.

Det skal lige tilføjes, at man som dansker ikke skal lade sig afskrække af, at bogen er på norsk. Den er så letlæst, at man glemmer det hen ad vejen.

Birgitte Rahbek er kultursociolog og medlem af Mellemøstnetværket